

diskuze, zohledněné ve vhodném rozsahu v poznámkovém aparátu. Uvědomíme-li si, že byzantská tradice k nám promlouvá přinejlepším v řečtině, a navíc jde o prameny vzniklé v kontaktní zóně několika kulturně odlišných oblastí, lze podobné poznámky obzvláště ocenit. Autor se suverénně pohybuje i v prostoru někdejší císařské metropole. Výklad doprovázejí přehledné ilustrace a mapové přílohy, které slouží čtenáři coby vhodný nástroj při orientaci v Konstantinopoli (nejen) sedmého století.

Katastrofy avarského multietnického vojska se s odchodem posledních avarských, případně gepidských, slovanských nebo bulharských vojáků začala zmocňovat historická, legendární a liturgická tradice. Právě přechod příběhu před Konstantinopolí v roce 626 do historické tradice je jedním z témat knihy *História a mýtus*, jež volně navazuje a dále rozvíjí některé myšlenky, naznačené již v předešlé publikaci. Událost, doplněná v závěrečných dvou dodatcích o zhodnocení pramenů a stavu bádání, dostává další, tentokrát nadčasovější rozměr. Stává se součástí písemné tradice, která velmi úzce souvisí se způsobem, jak začíná být vnímána Konstantinopol v byzantské společnosti. Theodoros Synkellos, jeden ze současníků avarského obléhání, ale také dobytí Jeruzaléma Peršany v roce 614, konstatuje ve svém kázání zrod nového Jeruzaléma, tentokrát na Bosporu. Pro něj představoval útok na Konstantinopol začátek konce tohoto světa. Využívá při této aktualizaci především knihy Zjevení a starozákonních proroků, navíc vědomě staví na protikladu k židovské tradici.

Stranou nezůstává ani textologický rozbor utváření Akathistu, nejrozšířenějšího mariánského hymnu východních církví, který zazníval i dlouho poté, co dělostřelectvo Mehmeda II. v roce 1453 vážně poškodilo hradbu Konstantinopole a ukončilo existenci byzantské říše. Ikonografie fresek z výzdoby některých balkánských kostelů svědčí rovněž ve prospěch významu avarského útoku na Konstantinopol. Zajímavost nepostrádají ani obecnější úvahy, ovšem pevně ukotvené v byzantské písemné tradici, věnované nadpřirozeným ochráncům města a ochranné roli Bohorodičky a jejích ikon. Pozoruhodná je i úvaha vysvětlující víru v zásah nadpřirozených ochránců, později takřka výlučně Bohorodičky, nepřítomností císaře v hlavním městě v době obléhání a obecně panujícími apokalyptickými náladami. Slovy autora, kterými zakončil velmi

povedený byzantologický diptych, tradice vítězí nad historií a příběh zachycený v legendě se stává věčným.

JIŘÍ KNAP

Wilken ENGELBRECHT, *Plurima sub falso tegmine vera latent. Recepte římských spisovatelů ve školském prostředí renesance dvanáctého století*, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 2009

234 s., ISBN 978-80-244-2351-7

Zatímco tzv. renesance doby karolinské a otonské a s nimi spojené studium římských autorů byly zaměřeny výhradně prakticky a jejich cílem byla snaha obnovit čistotu latinského jazyka jako dorozumívacího a jednotícího prostředku v rozsáhlých říšských oblastech, objevuje se ve 12. století fenomén zcela nový. Antická literatura je sice stále recipována jako učební látka rozvíjejícího se školství, nicméně se zároveň stává vzorem pro vlastní autorskou tvorbu jak po stránce formální, tak obsahové, vzniká zábavná literatura a první didaktické spisy, které se snaží staré školní autory předstihnout.

Právě toto dynamické období se stalo námětem anotované knihy, jež se skládá celkem ze čtyř velkých kapitol. První se zabývá vznikem školského kurikula a podává přehled vývoje povinné četby ve školském prostředí od konce antiky až do 14. století, následující pojednává komentáře římských autorů určených pro školskou výuku a jejich typologii. Třetí kapitola je věnována jednomu z hlavních center studia římské literatury, tzv. Orleánské škole a jejím hlavním představitelům, poslední pak probírá na základě rozboru několika slavných básníků této doby vliv školské receptce na autorskou literaturu 12. století. Tematické rozvržení práce je tedy promyšleno logicky, nicméně jeho realizace není vždy zcela dokonalá.

Zatímco poslední tři kapitoly vymezené koncepcí odpovídají (především kapitola třetí a čtvrtá je založena na vlastních výzkumech autora a jeho práci s primárními prameny a shrnuje dlouholeté dosavadní výzkumy především z francouzské a anglické literatury k tématu), působí první kapitola poněkud nesourodě. O vývoji školského kurikula, resp. o jeho konkrétním obsahu, se dovidáme na několika

shrnujících řádcích na konci každé podkapitoly, zatímco vlastní text je vyplněn životopisy a díly nejznámějších představitelů dané doby, popřípadě bohatými citáty z jejich děl. Souvislost mezi těmito údaji a vývojem školského kurikula ovšem není vždy zcela zřejmá, stejně tak jako smysl některých dlouhých překladových pasáží, kterými je text bohatě proložen. Kapitola má evidentně kompilační charakter, což by samo o sobě a navíc v úvodní části knihy nemuselo být na škodu, kdyby ovšem autor uváděl ve všech případech zdroje svého textu takovým způsobem, aby bylo jasné, odkud která informace pochází. Tyto výhrady však nic nemění na přínosu zbytku knihy, z něhož vynikají především části týkající se recepcce Ovidiových děl v poezii 12. století ve čtvrté kapitole.

Z věcných nesrovnalostí je třeba upozornit na dvě: uvádět jako pramen pro přijetí křesťanství na Moravě barokní historii Tomáše Pešiny z Čechorodu je poněkud neobvyklé (s. 31) a rovněž tvrzení, že autor slavné Alexandreidy Gualterus de Castellione se jinak nazývá také ab Insulis či z Lille, se do textu dostalo zřejmě jen nedopatřením a spojením dvou velkých postav literatury 12. století v jednu (s. 45).

Kamenem úrazu publikace je ovšem její jazykové zpracování. Napsat českou knihu a přitom nebyť rodilým mluvčím je sice výkonem více než heroickým a obdivuhodným, nicméně je to poznat snad na každé stránce. Odhlédneme-li od obrovského množství různých překlepů a kosterbatých spojení, trpí touto skutečností především autorovy vlastní překlady, které v knize zaujímají velice důležité místo. Autor sice v úvodu tvrdí, že se při překladu snažil především o čitelnost, výsledky jsou však na některých místech jak z důvodu překlepů, tak nevhodně zvolených výrazů téměř nesrozumitelné (závažnější nedostatky lze najít především v překladech na s. 33, 69, 71, 156, 171, pro příklad uvedme pouze, že slovo pohrdatel, překlad pro *contemptor* na s. 121, neexistuje a *nonum opus* na s. 134 není nové dílo). Dále se v češtině používá pro zasvěcení kostela slovo *patrocinium*, nikoliv záštita (s. 96), a stejně tak není třeba překládat francouzské názvy (např. kostel St. Pierre-le-Puellier jako kostel sv. Petra Děti na s. 100) či latinská jména (např. sv. Lupus jako sv. Vlk na s. 101 nebo Hugo Primas Orleánský v prvním pádě jako Primát, což evokuje právě opak toho, co měla tato přezdívka vyjadřovat – autor sám navíc používá nekonečně obě možnosti).

Rovněž není jasné, co znamená krvavě hladkátorské (!) divadlo (s. 147).

Výhrada k velkému množství chyb ovšem nemůže v případě této publikace směřovat jen k autorovi, ale spíše na odpovědného redaktora či korektora. Bohužel kvůli odbyté redakční práci kniha ztratila na přístupnosti a srozumitelnosti i v místech, která si plně zaslouží čtenářovu pozornost.

ANNA KERNBACH

Thomas WÜNSCH, *Deutsche und Slawen im Mittelalter. Beziehungen zu Tschechen, Polen, Südslawen und Russen*, R. Oldenburg Verlag, München 2008

188 s., ISBN 978-3-486-587074

Pseudohistorické pokusy o legitimizaci, nacionalismus, národnostní předsudky, jazykové bariéry, projekce soudobého politického boje do historického diskurzu nebo prostá nedorozumění nepředstavují zdaleka plný výčet problémů, jež doprovázely na půdě celé Evropy diskuze historiků o vztazích mezi jednotlivými národy nebo komplexnějšími, povětšinou etnickými a jazykovými příbuznostmi definovanými celky. To platí samozřejmě a dalo by se dodat bezesbýtku i pro slovanské a německé prostředí. Předkládané shrnující zhodnocení slovansko-německých vztahů ve středověku z pera Thomase Wünsche si klade za cíl ukázat slepé uličky dosavadního přístupu a naznačit nové cesty, kterými by se diskuze na věcnější rovině v budoucnosti mohla ubírat.

Celý velmi komplexní soubor otázek slovansko-germánského střetávání ve středověku v sobě přitom podle autora skrývá ještě značný potenciál, jehož vytěžení je však vázáno jednak na schopnost překonat předsudky, a potom také na schopnost vymanit se z tradice národního dějepisceví. Inspirací jsou mu např. koncepty zacházení s cizími prvky v kontaktním prostředí kulturní hranice (J. Osterhammel) nebo snahy o překonání etnocentrického vidění středověkých dějin (S. Brather). Německou historickou obec vyzývá Thomas Wunsch, aby se vzdala konceptu jednosměrného ovlivňování slovanského prostředí ze Západu a zaměřila se spíše na sledování vzájemného ovlivňování obou kulturních prostředí. Konečně lze